

Stockholm 21 mars 2022

Till:
Region Västmanland
Regionhuset
721 89 Västerås
region@regionvastmanland.se

KLYS remissyttrande över Region Västmanlands kulturplan 2023-2026

KLYS har tagit del av Region Västmanlands remissversion av regional kulturplan för perioden 2023-2026 (Dnr: RUF210143), och vill för de yrkesverksamma kulturskaparnas räkning härmed lämna följande synpunkter. Flera avsnitt i yttrandet avslutas med sammanfattande punktlister med KLYS förslag till korrigeringar eller kompletteringar.

1 Inledning

KLYS – Konstnärliga och Litterära Yrkesutövares Samarbetsnämnd – utgör en samlad röst för Sveriges kulturskapare i kulturpolitiska frågor och företräder via sina 14 medlemsorganisationer nästan 30 000 yrkesverksamma kulturskapare i Sverige. Dessa arbetar som bl a författare, dramatiker, journalister, bildkonstnärer, musiker, kompositörer, tonsättare, regissörer, skådespelare, filmare och dansare. Organisationerna samarbetar inom KLYS i frågor som rör kulturskapares villkor, t ex konstnärspolitik, upphovsrätt, arbetsmarknad, trygghetssystem och yttrandefrihet.

En av KLYS viktigaste frågor, som även gäller i arbetet med regionala kulturplaner och samverkansmodellen, är att principen om armlängds avstånd används och värnas. Denna princip har skapats för att konsten ska kunna stå fri från politiska viljor och är av yttersta vikt för att konstnärlig frihet ska kunna upprätthållas och att demokratiska samtal ska kunna ske i samhället. Enligt principen ska konstnärliga och kvalitativa bedömningar inte göras av den politiska sfären utan av sakkunniga ämnesexperter, yrkesverksamma kulturskapare och konstnärliga ledare, t ex i särskilda referensgrupper och bedömningskommittéer. KLYS bevakar också hur konstnärlig kvalitet och utveckling får utrymme, hur mångfalden inom kulturen främjas samt balansen mellan kultur- och aspektpolitik av olika slag.

KLYS vill påminna Region Västmanland om att det i regeringens konstnärspolitiska utredning som presenterades våren 2018 konstateras att "förutsättningarna för konstnärer att etablera sig och verka i landets regioner behöver förbättras".¹ Något som fortfarande år 2022 är aktuellt att beakta, inte minst mot bakgrund av pandemin. Vi vill i sammanhanget också hänvisa till KLYS nyligen inlämnade yttrande² över den statliga återstartsutredningen³, samt till KLYS nyligen lanserade valprogram⁴, där KLYS anger sina prioriteringar för ett starkt kulturliv efter pandemin.

KLYS – EN SAMLAD RÖST FÖR SVERIGES KULTURSKAPARE

Sveriges Författarförbund, Dramatikerförbundet, Svenska Journalistförbundet, Läromedelsförfattarna, Konstnärernas Riksorganisation, Svenska Tecknare, Svenska Fotografers Förbund, Föreningen Svenska Tonsättare, SKAP, Federationen Svenska Musiker, Fackförbundet Scen & Film, Sveriges Scenkonstregissörer, Oberoende Filmarnas Förbund, Unionen- fackklubben vid SR, SVT och UR

Alströmergatan 12, 7 tr, 112 47 Stockholm • klys@klys.se • www.klys.se

¹ *Konstnär – oavsett villkor?*, SOU 2018:23, sid 406

² <https://klys.se/wp-content/uploads/2022/02/KLYS-yttrande-over-Aterstartsutredningen-SOU-2021-77.pdf>

³ Från kris till kraft; SOU 2021:77

⁴ https://klys.se/wp-content/uploads/2022/02/2202_KLYS_Valprogram2022_A4_final-2.pdf

2 Övergripande synpunkter

KLYS ser positivt på Region Västmanlands förslag till ny kulturplan för 2023-2026, som bl a betonar konstnärligt skapande, yttrandefrihet och armlängds avståndsprincipen. Planen är dock jämförelsevis mångordig och läsningen blir aningen faktatung och komplex med fler källhänvisningar än i vissa andra kulturplaner. Men det är ett tydligt formulerat pedagogiskt upplägg och redogörande för sammanhangen, och den detaljerade innehållsförteckningen gör det lätt för läsaren att orientera sig. Bortsett från en del remissversions-inkonsekvenser i texten (se avsnitt 3 nedan) är detta på det stora hela ett välskrivet dokument med en tydlig förankring både i uppdraget och den vision som Region Västmanland jobbar utifrån. Det är utmärkt att årliga kulturhandlingsplaners funktioner i utvecklingsarbetet beskrivs så utförligt (här är Västmanland tydligare än många andra regioner), men vi saknar ändå i planen en del konkretion om hur somligt är tänkt att genomföras och följas upp i praktiken inom ramen för Västmanlands kulturella infrastruktur.

Coronapandemins effekter

De flesta av de regioner som utkommit med nya kulturplaner sedan Coronapandemin startade har lyft fram pandemins konsekvenser för kulturlivet i regionen. I detta avseende sticker Västmanland ut som en region som väljer att i stort sett inte alls skriva om pandemin i sin kulturplan. I förordet nämns att dialoger gjorts digitalt pga. pandemin, och på sidan 5 konstateras att "Pandemins konsekvenser inom kulturverksamheten har varit och är fortfarande omfattande". Nog borde väl detta även kunna beskrivas närmare på några fler ställen i planen kopplat till de olika verksamheternas utveckling under perioden.

Konstområdena i planen

I stort sett samtliga konst- och kulturområden som är centrala för KLYS finns med i planen. Bra att *circus* lyfts som ett eget område. Välkommet att området *dramatik* lyfts i litteraturavsnittet, men vi saknar helt kopplingar till scenkonstavsnittet. Intressant att *kulturkritik* lyfts fram specifikt som ett område som regionen avser att utveckla – här vill vi dock påminna om armlängds avståndsprincipen, dvs. att hålla kritikeryrket oavhängigt och fritt från politisk påverkan eller styrning. Beträffande konstformer som ligger utanför samverkansmodellens förordning brukar ofta regionala kulturplaner de senaste åren lyfta *dataspel*, *spelutveckling* och *spelkultur* – förutom att dataspel nämns i avsnittet om KKN finns dock inget av dessa med bland regionens verksamhetsområden i planen.

KLYS kommentarer och förslag:

- En ordrik kulturplan med viss avsaknad av konkretion, men med bra konstnärspolitiskt anslag.
- Vi saknar i planen som helhet mer om hur regionens kulturutvecklingsarbete förhåller sig till Coronapandemin och ev konsekvenser.
- Konstområdet *dramatik* bör även nämnas i scenkonstavsnittet, inte enbart inom litteraturen.
- Viktigt att kulturkritiken står fri från kulturpolitisk påverkan eller styrning.

3 Begrepp och definitioner

Begreppet kulturskapare

Generellt förespråkar KLYS att regionerna i sina kulturplaner har en konsekvent användning av begreppet *professionell* (eller *yrkesverksam*) *kulturskapare* för att beteckna konstnärligt yrkesverksamma inom alla konstområden; såväl fritt verksamma, som institutionsanställda och sådana som kombinerar dessa verksamhetsformer.

KLYS välkomnar att Region Västmanlands kulturplan använder kulturskaparbegreppet korrekt i merparten av dokumentet. Emellertid bör det på en rad ställen i planen förtydligas att det i sak handlar om "professionella kulturskapare", och inte bara "kulturskapare". Detta är viktigt för att för läsaren definiera om skrivningarna handlar om de yrkesverksamma eller om hobbyverksamma kulturskapare.

På sidan 27 finns det en tautologi som bör rättas: "professionellt yrkesverksamma konstnärer".

Begreppet konstnär

KLYS förespråkar, liksom Konstnärsnämnden, att begreppet **konstnär** – när det används – betecknar verksamma inom *alla* konstområden, och inte endast *bild- och formkonstnär*. I avsnittet 5.1 *Konstnärlig frihet och kreativitet* på sidan 27 görs detta på ett tydligt vis. Däremot har vi funnit en rad inkonsekvenser i planen gällande användningen av konstnärsbegreppet, vilket vi finner förvirrande för läsaren:

- I avsnittet 5.4 *Region Västmanlands prioriterade områden för ett skapande Västmanland* (s. 31-33) behövs användningen av begreppet *konstnär* förtydligas – i remisstexten blandas både *konstnär* i allmän mening med *konstnär* i betydelsen bild- och formkonstnär.
- I bild- och formavsnittet på sidan 40-41 används genomgående begreppet *konstnär*, vilket ytterligare skapar begreppssammanblandning i kulturplanen som helhet.
- I avsnittet 2.1.3 *Kultur i det hållbara samhället* på sidan 13 används *konstnär* på ett otydligt vis bredvid andra yrkestitlar som t ex författare och filmare. Här vore det bättre att i stället bara skriva "professionella kulturskapare inom olika konstområden".
- I avsnittet 3.4 *Region Västmanlands prioriterade områden för ett Välmående Västmanland* på sidan 20 står det: "De som håller samtalen kan vara konstnärer, regissörer eller andra människor med koppling till kulturutbudets tema." Här föreslår vi att det för tydlighetens skull bör stå: "De som håller samtalen kan vara professionella kulturskapare inom olika konstområden eller andra människor med koppling till kulturutbudets tema."

Begreppen utövare samt aktörer

Orden **kulturaktörer** och **utövare** förekommer på några ställen i planen. Detta är inte fel i sig, men det kan bli missvisande och skapa otydlighet i en del sammanhang, framför allt gällande gränsen mellan yrkesverksamma kulturskapare och allmänt kulturintresserade personer. På sidan 32 bör "professionella kulturaktörer" samt "konstnärliga utövare" bytas ut till "professionella kulturskapare".

Begreppet semiprofessionell

I avsnittet 5.3 *Kulturella och kreativa näringarna/ professionella kulturskapare* på sidan 29 används begreppet **semiprofessionell** på två ställen: I texten står det "Kopplingen mellan professionell kultur och semiprofessionell/amatörkultur är också av stor betydelse." I diagrammet på samma sida står det "Professionellt och semiprofessionellt skapande".

Detta är ett begrepp som KLYS inte använder och helst ser att Region Västmanland undviker helt. Liksom inom andra yrken i samhället finns det generellt sett inte någon gråskala som graderar professionell verksamhet till att vara halvprofessionell. Oavsett sammanhang eller arbetstidens omfattning är professionella kulturskapare yrkesverksamma, medan amatörer är hobbyverksamma.

Kulturell mångfald

KLYS välkomnar att *kulturell mångfald* lyfts ordagrant på sidan 28 i planen, samt att det finns en konkret prioritering på sidan 33 om att "främja en mångfald/bredd av konst- och kulturuttryck". Vi noterar

dessutom att regionen på en rad andra ställen i planen understryker vikten av kulturell mångfald, och kan konstatera att Västmanland är en region som tydligare än många andra framhäver detta i sin kulturplan. Planen skulle även kunna lyfta fram om och hur regionen implementerar *Unescos mångfaldskonvention*⁵ från 2005, på regional nivå.

Kulturens egenvärde, konstnärlig kvalitet, konstnärlig frihet och yttrandefrihet

KLYS välkomnar att både begreppet *yttrandefrihet* och *konstnärlig frihet* lyfts fram på flera ställen i planen.

Begreppet *konstnärlig kvalitet* förekommer frekvent i planen, medan det konstnärspolitiskt viktiga begreppet *konstens egenvärde* bara förekommer på ett ställe i hela planen, i avsnitt 5.1 *Konstnärlig frihet och kreativitet* (s. 29), och här saknas det en förklaring av hur regionen definierar och ser på begreppet, något vi finner anmärkningsvärt. Se vidare i avsnitt 5 nedan.

KLYS kommentarer och förslag:

- Justera inkonsekvent begrepps användning i planen gällande professionella kulturskapare samt begreppet konstnär.
- Mycket bra hur tydligt regionen i sin kulturplan betonar vikten av att främja *kulturell mångfald*.
- Ta bort begreppet *semiprofessionell* på sidan 29. Detta bör inte användas alls.
- Planen saknar skrivningar om regionens egen syn på *konstens egenvärde*.

4 Samråd med professionella kulturskapare

KLYS välkomnar att Region Västmanland så ingående och pedagogiskt beskriver dialogarbetet som har gjorts inför och under kulturplanens framtagande, men vi kan konstatera att regionen saknar en formaliserad konstområdesövergripande samrådsgrupp med kulturskapare från de olika konstområdena som gemensamt kan fungera som en löpande dialogpart vid behov. I avsnittet 7 *Genomförande och uppföljning* hävdas på sidan 48 att regionen "stödjer den kulturpolitiska dialogen i länet genom att hålla i olika nätverk och skapa mötesplatser för dialog". Självfallet är det värdefulla nätverk för dialog som listas på sidorna 48-50, men KLYS saknar här representation för samtliga konstområden. Det får under inga omständigheter vara så att vissa konstområden åsidosätts i dialogen med det fria kulturlivet i Västmanland. Se information om KLYS' syn på samråd nedan.

Avsnitt 1.3.4 stycke 3, sida 7, och avsnitt 7.3, sid 48 – här omnämns dialogmöten där kultur och idrott ingått som en samverkansgrupp. Vi ifrågasätter alltid sammanblandningen av kultur och idrott. Det kan vara så att den regionala organisationen formellt har denna indelning, men det är alltid viktigt att poängtera att just detta arbete med kulturplanen är kulturens och inte idrottens arena.

KLYS och KLYS' medlemsorganisation Svenska Fotografers Förbund (SFF) föreslår att regionen för en bredare representation med särskild fotokompetens inom bildkonstområdet tar in en yrkesfotograf i kommande nätverks- eller samrådsmöten. SFF hjälper gärna till med förslag på namn och kontakter. Detta skulle vara ett lämpligt första steg för att öka kunskapen om fotografi och förståelsen för behoven av fotografer inom Region Västmanlands professionella kulturliv. Se vidare i avsnitt 7.3 nedan.

⁵ <http://u4614432.fsdata.se/wp-content/uploads/2013/09/Unescos-konvention-om-skydd-f%C3%B6r-och-fr%C3%A4mjande-av-m%C3%A5ngfalden-av-kulturyttringar.pdf>

Några generella informationspunkter om KLYS syn på regionala samråd med kulturskapare

- KLYS förespråkar en **konstområdesövergripande** dialoggrupp för att involvera professionella kulturskapare från alla konstområden i en samlad och samstämmig löpande dialog runt kulturplanens framtagande, genomförande och uppföljning.
- KLYS betonar vikten av att en representant för ett konstområde ska vara erkänt **yrkesverksam** och **medlem i någon av KLYS' medlemsorganisationer** – något som borgar för professionalism och insyn i kultur- och konstnärspolitiska strukturer, både nationellt och regionalt, inom respektive konstområde. Läs mer i *KLYS samrådsguide* med rekommendationer för samrådsarbetet i regionerna. Se länk nedan⁶.
- **Samrådets deltagare ska arvoderas för varje möte** enligt särskilda arvodesrekommendationer som KLYS har tagit fram i samarbete med KLYS' medlemsorganisationer. Se KLYS' broschyr *Att ta betalt*⁷.
- **Det är viktigt att samrådet omfattar och representerar både kulturskapare från det s k fria kulturlivet och anställda vid kulturinstitutioner i regionen.** Om möjligt även sådana som kombinerar dessa verksamhetsformer. Det är olyckligt om de institutionsanställda kulturskaparnas synpunkter inte skulle komma fram på grund av obalans i representationen i kulturskapardialogerna, dvs. om vissa kulturskapare i regionen får egen direktrepresentation och dialog, medan institutionsanställda, oavsett anställningsform, kanske bara representeras kollektivt via någon person på ledningsnivå. KLYS vill påminna om vikten av att regionen beaktar denna problematik och **agerar för att lyfta samtliga professionellt verksamma kulturskapares röster och perspektiv i regionen**, oavsett deras anställnings-/verksamhetsform och institutionskoppling.

KLYS kommentarer och förslag:

- KLYS ser gärna att regionen inrättar ett konstområdesövergripande kulturskaparråd.
- Se till att regionens dialognätverk omfattar representanter för alla konstområden.
- KLYS föreslår att regionen tar in en yrkesfotograf i kulturskaparrådet.
- Representanter i kulturskaparrådet bör vara medlemmar i KLYS-organisationer.
- Arvodet för mötesdeltagare i samråd bör följa KLYS' arvodesrekommendationers nivå.
- Ta hjälp av *KLYS samrådsguide*, eller kontakta KLYS kansli vid behov av stöd och råd i dialogarbetet med regionens professionella kulturliv.

5 Kulturplanens kulturpolitiska utgångspunkter

Regionen gör en tydligt uppställd genomgång av hur kulturplanens målområden förhåller sig till bl a nationella kulturpolitiska mål, Agenda 2030 och den övergripande regionala utvecklingsstrategin för Västmanland. Under varje målområde finns det utpekade utvecklingsområden. Hållbarhetsbegreppet genomsyrar mycket i denna kulturplan och hur den är kopplad till andra strategidokument.

I avsnitt 1.2.2 på sidan 4 nämns lagar som innehåller bestämmelser inom kulturområdet. KLYS vill påpeka att listan borde kompletteras med *upphovsrättslagen*.

⁶ http://www.klys.se/wp-content/uploads/2015/11/KLYS_broschyr_samradsguide_2017.pdf

⁷ <http://www.klys.se/wp-content/uploads/2015/11/Att-ta-betalt-2019.pdf>

I avsnitt 1.3.1 *Bakgrund och syfte med projektet* på sidan 5 står det:

”Kulturens uppdrag är att samordna, koordinera och leda processer som bidrar till hållbar regional utveckling inom kulturen i Västmanlands län.”

KLYS ställer sig frågande till vad som menas här, och hur detta förhåller sig till principen om armlängds avstånd. Kulturen i sig har väl inte detta som uppdrag, utan det är väl närmaste kulturnämnden eller någon annan instans?

Kopplat till ovanstående reagerar vi också på en skrivning i förordet på sidan 1, som ger uttryck för en instrumentell syn på kultur: ”Konstens och kulturens roll är att [...]”.

Kulturens egenvärde, principen om armlängds avstånd, konstnärlig frihet, yttrandefrihet

KLYS sätter stort värde på hur tydligt Region Västmanland i sin kulturplan lyfter fram *principen om armlängds avstånd* mellan konst och politik, samt betonar vikten av konstnärlig frihet och yttrandefrihet. Dock finns det en del motsägelser i texten och vi finner antydning till en del instrumentell användning av kultur och gärna med ideologisk betoning. När så denna armlängd definieras kanske regionen bör resonera om vad ”konstnärlig kompetens” är respektive ”externa sakkunniga”. Finns det uppställda kompetenskrav för vederbörande? Det måste vara mer än bara allmänt kulturintresserade.

Utöver detta ställer vi oss frågande till att planen, förutom i förbigående på sidan 28, saknar skrivningar om synen på *kulturens* eller *konstens egenvärde*.

I avsnittet 5.1 *Konstnärlig frihet och kreativitet* på sidan 28 står det:

”För att fånga, spegla och problematisera vår historia, samtid och framtid behövs en mångfald av röster. Detta sker genom kulturell mångfald, konstens egenvärde och konstnärlig kvalitet inom de olika konstområdena.”

Ovanstående skrivning blir i KLYS ögon vag. Hur menar regionen att något ”sker genom konstens egenvärde” inom ett konstområde? Avsaknaden av skrivningar om *konstens egenvärde* blir särskilt anmärkningsvärd, eftersom övriga kulturpolitiska policyfrågor kring konstnärlig frihet och kvalitet är så utförligt beskrivna i planen.

Regionala kulturplaner av idag har ofta som regel särskilda avsnitt, där regionerna beskriver sin syn på att värna kulturens egenvärde i relation till instrumentella perspektiv på kultur. Det är också vanligt att regioner kopplar samman armlängds avstånd, frihetsbegreppet, egenvärdes- samt kvalitetsbegreppet.

KLYS föreslår därför att regionen kompletterar sin kulturplan med ett samlande avsnitt om allt detta, där regionen redogör för sin syn på både kulturens egenvärde, konstnärlig kvalitet, konstnärlig frihet och distinktionen mellan amatör- och professionell kultur. I anslutning till detta vore det önskvärt om regionen också tydliggör sin uppfattning om hur fri konst och kultur relaterar till instrumentella aspekter i den regionala kulturpolitiken, och hur man avser att arbeta under planperioden för att upprätthålla kulturens egenvärde och kvalitet i utvecklingsarbetet med kulturella och kreativa näringar.

Vi vill även påminna Region Västmanland om vad Myndigheten för Kulturanalys skriver i sin rapport från 2021 när det gäller rekommendationer om konstnärlig frihet och att på regional och kommunal nivå i större utsträckning använda sig av externa sakkunniga på kulturområdet i bedömningsprocesser för vilken konst som ska få stöd.⁸

⁸ *Så fri är konsten - Den kulturpolitiska styrningens påverkan på den konstnärliga friheten*, MYKA, Rapport 2021:1, s 17, 235-236; den tredje rekommendationspunkten

Konstnärlig kvalitet

KLYS välkomnar att kvalitetsbegreppet lyfts fram på många ställen i denna kulturplan, men vill understryka vikten av att *kvalitet* inte bara blir ett i planen välklingande ord i skrift, utan att det ges konkret innebörd i kulturutvecklingsarbetet i realiteten.

Vi reagerar över att följande citat står som ett mantra i varje avsnitt om verksamhetsområdena: "Utvecklingen ska präglas av konstnärlig frihet, hög kvalitet, goda villkor för professionella kulturskapare och en god tillgänglighet för invånare och besökare i Västmanland." Detta är naturligtvis en viktig skrivning i sig, men utan utvecklande och mer konkreta kopplingar till verksamheternas innehåll framstår citatet som att det ekar ganska tomt i texten, särskilt som läsaren finner att det upprepas gång efter gång i avsnitten.

Det konstnärliga kvalitetsbegreppet är flitigt förekommande, men ingenstans skriver regionen om vad de lägger in i eller kopplar till begreppet. Som vi ovan skriver är det välkommet att regionen påtalar en tillämpning av *armlängds avståndsprincipen* i det kulturpolitiska arbetet, och vi hoppas att detta i praktiken blir en garant för att planens ambitioner kring just *hög konstnärlig kvalitet* i kulturlivet efterlevs.

Självfallet bör det understrykas att det inte är regionens uppgift att definiera och specifikt beskriva vad konstnärlig kvalitet är, utan något som inom ramen för *armlängds avståndsprincipen* referensgrupper och externa sakkunniga ska hjälpa till att orientera kring. Vi efterlyser dock som sagt mer om vad regionen lägger in i kvalitetsbegreppet än vad som nu görs aningen sporadiskt i planen.

En redogörelse för regionens syn på konstnärlig kvalitet i kulturutvecklingen tycker vi borde kunna göras mer utförligt under en egen rubrik antingen i anslutning till ett särskilt avsnitt om kulturens egenvärde.

I avsnittet *5.4 Region Västmanlands prioriterade områden för ett skapande Västmanland* står det på sidan 32:

"I Västmanlands län är kulturen en del av den hållbara samhällsutvecklingen. Regionens uppdrag är att samordna, koordinera och leda processer där fantasi, kreativitet, kritiskt tänkande, mångfald och konstnärlig kvalitet är avgörande förmågor."

Vi undrar om *konstnärlig kvalitet* verkligen kan kallas en "förmåga". Vad menas här?

Barn och ungas rätt till kultur

Kopplat till de nationella kulturpolitiska målen är barn och unga ett framträdande område i Västmanlands kulturplan, vilket självfallet är viktiga ambitioner i sig, men KLYS vill påminna regionen om att hålla det regionala kulturutvecklingsarbetet resursmässigt balanserat när det gäller likvärdighet för alla publikgrupper/åldrar i regionen och undvika slagsida åt endera håll.

Samverkan med kommunerna

Lite sporadiskt i olika delar av planen framhålls samverkan mellan region och kommuner när det gäller kulturutvecklingsarbetet. Vi vill påminna om att det är ett förhållande som kan vara problematiskt för utvecklingsarbetet på sikt. Hur ska regionen stimulera en eventuellt mindre ambitiös kommun så att kulturplanen förverkligas likvärdigt för samtliga medborgare i regionens alla kommuner?

I avsnittet 2.1.1 Barn och ungas rätt till kultur nämns samverkan mellan regionen och kommunerna väldigt mycket, medan det i övriga delar av kulturplanen inte beskrivs lika ingående hur kommunerna förhåller sig till regionens kulturutvecklingsarbete och vice versa. Nog kunde planen tjäna på att

övergripande redogöra för hur kulturpolitisk och förvaltningsmässig samverkan mellan regionen och kommunerna i Västmanland planeras att organiseras och utföras under kommande planperiod.

Mångfalds- och jämställdhetsfrågor

KLYS välkomnar att jämställdhet och mångfaldsfrågor påtalas i kulturplanen, men vi saknar tydligare och mer konkreta kopplingar till kulturlivet och hur regionen löpande avser att utveckla arbetet med dessa frågor. Kanske kunde planen tjäna på att ha ett särskilt avsnitt som samlat lyfter hur regionen avser att arbeta med mångfalds- och jämställdhetsfrågor i kulturlivet. Hanteringen av dessa frågor är viktig och komplex, och regionen bör förslagsvis låta någon med god kompetens inom området se över saken.

KLYS kommentarer och förslag:

- KLYS välkomnar tydligheten kring *konstnärlig frihet* och *principen om armlängds avstånd* men saknar skrivningar om *kulturens egenvärde*.
- Samverkan med kommunerna beskrivs sporadiskt i planen. Kan skrivningarna samlas ihop bättre? Hur avser regionen se till att likvärdighet i kulturen ska upprätthållas mellan alla regionens kommuner under hela planperioden?
- Skrivningar om synen på kvalitetsbegreppet bör utvecklas i planen, gärna under egen rubrik.
- "Barn och unga" poängteras som målgrupp. KLYS vill påminna om att proportionerligt balansera åldrar och publikgrupper i det regionala kulturutvecklingsarbetet.
- Saknas ett samlat avsnitt i planen som lyfter hur regionen avser att arbeta med mångfalds- och jämställdhetsfrågor i kulturlivet.

6 Kulturskapers villkor och regional konstnärspolitik

KLYS sätter stort värde på att Region Västmanland på det stora hela är tydlig med sitt konstnärspolitiska anslag i kulturplanen. Dock reagerar vi på att en del instrumentella perspektiv på konst och kultur tycks bli tongivande i planen. Det finns i flera skrivningar ett relativt enögt medborgarperspektiv. I förordet kunde det gott finnas någon skrivning om vikten av goda villkor för kulturskarnas arbete i kulturlivet.

Det är bra hur regionen uppmärksammar hela infrastrukturen, men i likhet med många andra kulturplaner väcks frågan om regionens insikt om detaljer gällande villkoren för både kulturskappare och arrangörer. I Västmanlands kulturplan saknas ord som kollektivavtal, avtalsenlig ersättning eller liknande.

Avsnitt 5.4 *Region Västmanlands prioriterade områden för ett skapande Västmanland*: Fjärde stycket på sidan 32 berör bland annat "det fria" kulturlivet. Det blir dock oklart vad regionen vill säga med detta stycke – man ska säkerställa arbetet med att stödja – men hur då?
Sidan 33, andra stycket: Här skulle ett "hur" vara bra att lägga in – dvs *hur* ska de professionella kulturskarnas kunna vara synliga och driva utvecklingsfrågor?

Ekonomiska villkor för kulturskappare

Utan goda villkor för kulturskappare kan de inte vara den dynamiska, utmanande och obundna kraften enligt självständighetsmålet i de kulturpolitiska målen, vilket i sin tur påverkar medborgarnas möjligheter att ta del av konst, och den konstnärliga kvalitet som är tänkt att präglade samhällets utveckling.

Regionen bör i planen informera om att ersättningar och arvoden ska följa gällande kollektiv- och ramavtalsnivåer, även om den som beställer arbetet inte omfattas av dessa. Regionen bör också alltid i sin egen anslagsgivning till professionella kulturaktörer beakta såväl kollektiv- och ramavtal, som arvodesrekommendationer och upphovsrätt. KLYS finner det också önskvärt att regionen i sin plan formulerar vilka ekonomiska ambitioner man har för att uppnå detta.

Det är bra att regionen i avsnitt 5.3 om KKN lyfter krav på ersättningar och upphovsrättsliga frågor, men KLYS efterlyser generellt i planen utförligare skrivningar om regionens syn på upphovsrättsliga frågor och upphovspersoners och utövande konstnärers förutsättningar i kulturlivet. Se vidare vad vi skriver om digitalisering och upphovsrätt nedan.

Många skrivningar kulturplanen vittnar om att regionen har en förståelse för utmaningarna för den professionella/yrkesutövande kulturskaparens möjligheter att arbeta och försörja sig. Risken finns dock att ambitionerna till delar är allt för allmänt hållna och därför kan kvarstå som regionala viljeinriktningar under planperioden, snarare än konkreta insatser i praktiken inom respektive verksamhetsområde.

Kompetensutveckling för kulturskapare

Vi välkomnar att Region Västmanland lyfter fram kompetensutveckling på många ställen i planen, och att detta påpekas övergripande i avsnittet *5.1 Konstnärlig frihet och kreativitet* på sidan 28. På sidan 31 talas det om fortbildning och kompetenshöjande insatser via resurscentra inom film- och bild- och formområdena, samt att Västmanlandsmusikens fortbildningar nämns på sidan 36. På sidan 50 nämns *Kulturlabbet* som "en arena och mötesplats för dialog och kompetensutveckling med och för professionella kulturskapare".

Planen kunde dock tjäna på en samlad redogörelse för regionens plan för kompetensutvecklingsfrågor gällande de yrkesverksamma kulturskaparna i Västmanland inom alla konstområden, inte bara de ovan nämnda. Detta skulle kunna göras med rubriken "Kompetensutveckling".

Gränsdragningar mellan professionellt och ideellt kulturskapande

Det finns delar av det regionala kulturlivet där det kan vara komplext att hantera gränsdragningar mellan ideellt respektive professionellt kulturskapande samt amatörkultur. Region Västmanlands remissversion av kulturplanen påpekar på några få ställen gränser mellan professionell kultur och amatörkultur, men på det stora hela tycks ett resonemang om förhållandet och samverkan mellan parterna saknas. Se nedan vad vi skriver i scenkonstavsnittet om arrangörer.

En i KLYS ögon ytterst relevant fråga att ställa sig är hur gränsen mellan professionella och amatörer kan upprätthållas på sikt, eller i vilken grad regionen i sin kulturpolitik eftersträvar tydliga gränsdragningar mellan professionellt verksamma och de ideella samt amatörer, bl a när det kommer till arrangörsleden i den regionala kulturen. Liksom regeringens konstnärspolitiska utredning från 2018 betonar, menar KLYS att professionella kulturskapare med erfarenheter och kunskaper från sina yrken har avgörande betydelse för konst- och kulturlivets utveckling i en region, inte minst i lokalsamhällena. Professionell konst och kultur är ofta utgångspunkt och förebild för amatörverksamheter och ideella krafter och initiativ. De yrkesverksamma kan fungera som draglok, katalysatorer och fortbildare i föreningslivet och för medborgarna över lag i kulturlivet.

KLYS ser långsiktigt en generell fara i landets regioner att ett motsatsförhållande kan uppstå mellan ideellt driven och professionell kultur, och att ekonomiska hänseenden tenderar att styra den regionala politiken mot kostnadseffektiva lösningar, där föreningsverksamhet och ideell kultur ibland stimuleras mer än professionell kulturutveckling. Risken tror vi är störst i gles- och landsbygd där det ofta finns mindre resurser till professionell kulturell infrastruktur och kompetens.

Kartläggning av kulturskaparna och deras förutsättningar

Ett av de prioriterade områdena i Region Västmanlands kulturplan 2019-2022 var "Kartläggning och inventering av kulturskapares förutsättningar och arbetsvillkor i Västmanland". Inför planeringen av ett resurscentrum för bild och form har visserligen en kartläggning av bild- och formkonstnärernas villkor och behov i regionen tagits fram, men vi hade gärna sett en kartläggning med ett bredare perspektiv på konstnärernas förutsättningar och arbetsvillkor i regionen.

Förutom att Konstnärernas Riksorganisation efterlyser en kartläggning av professionella inom bild- och formområdet önskar våra filmorganisationer, Författarförbundet samt Svenska Fotografers Förbund att Region Västmanland kartlägger de yrkesverksamma i regionen inom dessa områden. Se vidare vad de påpekar i avsnitten 7.2–7.5 nedan.

Om det har gjorts fler kartläggningar som en del av underlaget till kulturplanen vore det önskvärt att regionen nämner detta i planen.

Vi välkomnar att regionen avser att kartlägga "kulturkritikens formella och informella strukturer" – här vill vi dock påminna om armlängds avståndsprincipen, dvs. att hålla kritikeryrket oavhängigt och fritt från politisk påverkan eller styrning.

KLYS ser generellt gärna att regioner kartlägger förutsättningarna för att vara yrkesverksam i sin region. Inom konstområden där det inte redan gjorts rekommenderar KLYS att det görs en översikt över vilka kulturskapare som är yrkesverksamma, och vilka som är knutna till de olika kulturinstitutionerna, samt under vilka villkor de utför sina uppdrag och anställningar. En sådan kartläggning bör vara ett levande dokument att återkommande uppdatera för att skapa en god grund för en välförankrad och utvecklad regional konstnärspolitik under planperioden, som inger förtroende hos alla inblandade parter. En löpande regional kartläggning kan med fördel ta sin utgångspunkt i regeringens konstnärspolitiska utredning från 2018 samt i regeringens konstnärspolitiska skrivelse från 2021⁹ och den sk återstartsutredningen¹⁰.

Kulturskapares arbetsmiljö

Ingen yrkesverksam kulturskapare ska gå sönder på jobbet. Många gånger är kulturskapare anlitade eller inhyrda för att genomföra ett specifikt arbete eller finnas på en viss plats vid ett visst tillfälle i den offentligt arrangerade kulturen. Då är det viktigt att de har en trygg arbetsmiljö. Hos t ex scenarbetare på konserter och musikturnéer är det inte ovanligt med bristfälliga loger, arbetstider, och mycket annat. För denna sak är det viktigt att Region Västmanland i sin kulturplan uppmärksammar att även regionalt anlitade kulturskapare på alla nivåer i kulturverksamheter har rätt till en god arbetsmiljö.

I anslutning till avsnittet om yttrandefrihet och konstnärlig frihet kunde regionen lyfta problematiken med ett ökat hot och hat mot kulturskapare, och om det finns konkreta förslag på åtgärder från regionens sida.

Konstnärlig residensverksamhet

KLYS välkomnar att konstnärlig residensverksamhet lyfts fram på flera ställen i planen. Dock noterar vi att det liksom för kompetensutvecklingsfrågor tycks gälla residens för enbart vissa konstområden (cirkus, dans, bild/form), och inte för alla. Här behöver det förtydligas i Västmanlands plan vad regionen avser att göra gällande övriga konstområden.

⁹ Politik för konstnärers villkor, Skr. 2020/21:109

¹⁰ Från kris till kraft; SOU 2021:77; <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2021/09/sou-202177/>

Även om konkretion eventuellt kommer att göras i årliga handlingsplaner tycker vi att en flerårig kulturplan borde kunna innehålla mer konkret information om hur regionen i stora drag avser att utveckla olika sorters residens.

Ett konstnärresidens sätter regionen på kartan; lockar dit intressanta namn, och i förlängningen kan yrkesverksamma kulturskapare få upp ögonen för lokala berättelser och perspektiv att förmedla till omvärlden. Ofta kan publika framträdanden kopplas till residenset som ett sätt att ge tillbaka. Egna regionalt eller interregionalt organiserade residens behöver inte alltid vara särskilt kostsamma eller svåra att arrangera.

Kulturella och kreativa näringar (KKN)

KLYS välkomnar att Västmanlands kulturplan i ett relativt långt eget avsnitt (5.3) ger så stort utrymme för KKN-frågor och så tydligt kopplat till kulturskaparna och konstnärspolitiska perspektiv.

Vi vill påpeka att filmen bör finnas med i det första stycket på sidan 29 där det görs en uppräkningslista med musik, spel, design och mode.

På sidan 30, andra stycket, är det intressant hur värdeord ställs mot varandra – först beskrivs entreprenörerna inom KKN som välutbildade och nytänkande. I stycket efteråt beskrivs professionella kulturskapare som erfarna och kompetenta.

Även om mer konkretion sannolikt kommer i årliga handlingsplaner vore det på sin plats med redogörelser om KKN som kopplar utvecklingsmål till sakfrågor som exempelvis resurscentrum med datorpark, handledningsmöjligheter, replokaler, teknikpools t ex.

KLYS vill också påminna om behovet av närmare samverkan mellan regional kultur- och näringspolitik samt mellan kulturförvaltning och näringspolitisk förvaltning på regional nivå, bl a för att se till att näringspolitiska stöd på regional nivå också når fram till egenföretagande kulturskapare, som tyvärr ofta faller utanför specifikt näringsinriktade stöd. Om Västmanland inrättar ett regionalt kulturskaparsamråd kan detta engageras bl a konkret i KKN-frågor och mötas med näringspolitiska referensgrupper för brobyggande i KKN-utvecklingsfrågor.

KLYS ingår som expert i den statliga utredning som tillsatts för att ta fram en nationell strategi för kulturella och kreativa näringar. KLYS kommer inom kort också att göra ett skriftligt inspel till den utredningen, som också har bäring på den regionala nivån.

Digitalisering och upphovsrätt

I planen lyfts olika aspekter på digitalisering. I avsnittet *4.3 Digital utveckling* finns det inga konstnärspolitiska kopplingar. I avsnitt *5.3 Kulturella och kreativa näringarna/ professionella kulturskapare* påpekas digitaliseringen som distributionskanal för kulturskapare och bl a upphovsrätten nämns.

I avsnitt 4.4 Region Västmanlands prioriterade områden för ett tillgängligt kulturliv i Västmanland talas det om digital tillgänglighet. Ett av målen är att "Öka och möjliggöra den digitala tillgängligheten och digitala mötesplatser".

Vi kan konstatera att Region Västmanland liksom många andra regioner lyfter digitaliseringen i kulturlivet lite varstans i sin kulturplan. Konstnärliga perspektiv på digitalisering inom olika konstområden påtalas på ett bra sätt på flera ställen, men det blir sporadiskt om ett så viktigt utvecklingsområde inom kultur. KLYS skulle gärna se att kulturplanen samlar övergripande fakta och resonemang kring digitaliseringen kopplat till kulturskaparna och konstnärspolitiken i ett eget rubricerat avsnitt.

Förslagsvis kunde kulturplanen lyfta digitaliseringen ännu mer ingående i relation till konstområdena, och hur kultur- och konstnärspolitiken ska hantera konstnärliga utvecklingsfrågor kring digitalisering rent konkret i regionen under planperioden. Hur en region avser att arbeta för att utveckla kopplingen mellan kulturskaparyrken och den digitala tekniken är en viktig fråga. KLYS vill påminna regionen om att titta på *Konstnärsnämndens rapport Digitaliseringens konsekvenser för konstnärers villkor*.¹¹

Finns det tankar kring ett övergripande kompetenscentrum för digital utveckling i Region Västmanland, eller interregionalt, för att kunna utnyttja den nya tekniken? Att t ex musikkonserter ska kunna sändas vidare till fler än de som har möjlighet att åka till konsertlokalen kräver både kunskap och utrustning som inte alla har. Kommer det att satsas så att teknisk utrustning kan tillhandahållas? I KLYS ögon är detta sakfrågor som med fördel kan samordnas interregionalt med närliggande regioner.

Upphovsrätt

KLYS efterlyser i alla regionala kulturplaner ett tydligt konstaterande att upphovsrätten är en viktig faktor, och att upphovsrättsliga ersättningar aldrig är något man kan bortse från när det gäller kulturskapare och konstnärer. Vid digitalisering och digitalt tillgängliggörande av konst och kultur måste det alltid tas höjd för kostnader för upphovsrättsliga ersättningar till olika upphovsrättsinnehavare, däribland upphovspersoner och utövande konstnärer.

Relevanta regionala satsningar på digitaliseringens möjligheter bör även inkludera spridning av kunskap om *upphovsrätten* och när avtal måste skrivas och ersättning utgå. Regionen bör därför stödja intern och extern kompetensutveckling som belyser digitaliseringens och upphovsrättens möjligheter och utmaningar, även för upphovsrättsinnehavare i länet, och uppmuntra kommunerna att, beroende på användning, skriva avtal med upphovsrättsinnehavarna.

KLYS noterar att Region Västmanlands kulturplan nämner upphovsrätt och upphovspersoner på några få ställen i planen. Det är bra där det lyfts fram, men planen bör förses med mer utförliga skrivningar om upphovsrätten gällande kulturskapare. Detta är särskilt viktigt med tanke på regionens ambitioner att främja kulturskapares villkor, och det faktum att andra yrkesvillkorsfrågor lyfts fram i planen.

KLYS vill understryka att en regional kulturplan av idag bör belysa upphovsrättsliga frågor och vikten av en fungerande upphovsrätt för professionella kulturskapare inom ramen för både kulturlivets utveckling i stort och kulturella och kreativa näringar. Regionen bör komplettera planen i saken.

KLYS kommentarer och förslag:

- Bra konstnärspolitiskt anslag i planen, men finns instrumentell syn på kultur som bör vägas upp.
- Konkretisera en del ekonomiska villkor gällande yrkesverksamma kulturskapare, bl a bör kollektivavtal nämnas i planen.
- Viktigt att pedagogiskt i planen klargöra regionens syn på gränsdragningar mellan professionell kulturverksamhet och ideell- resp. amatörverksamhet när det gäller planerade insatser.
- Bra att kartläggningar varit prioritet i nuvarande plan, men uppföljning av detta bör nämnas i nya planen. Bra att vissa konstområden nämns, men kartlägg regionens professionella kulturskapare inom alla konstområden. Nämn i planen om andra kartläggningar redan gjorts inom vissa konstområden som underlag till kulturplanen.
- Samla gärna skrivningar om kompetensutveckling för kulturskapare i ett eget avsnitt.
- Det saknas skrivningar i planen om regionens hantering av kulturskapares arbetsmiljö och om regionen har åtgärder för att stävja hat och hot mot kulturskapare.

¹¹ https://www.konstnarsnamnden.se/om_konstnarsnamnden/publikationer/digitaliseringens_konsekvenser

- KLYS saknar i planen ett övergripande avsnitt om digitaliseringen och en koppling till kulturskaparnas villkor. Koppla gärna digitalisering konkret till insatser inom konstområdena; hur kulturskaparnas yrken relaterar till regionala digitala satsningar i praktiken.
- Upphovsrätten nämns bara kort. Det saknas en djupare belysning av regionens syn på och hantering av upphovsrätten för kulturskapare, även specifikt kopplat till digitalisering inom konstområdena.
- Samla gärna skrivningar om konstnärliga residens i ett konstområdesövergripande avsnitt.

7 Synpunkter gällande de olika konstområdena

7.1 Professionell teater-, dans- och musikverksamhet (s. 34-36)

KLYS och KLYS medlemsorganisationer **Fackförbundet Scen & Film** och **Sveriges Yrkesmusikerförbund (Symf)** har följande synpunkter gällande planens avsnitt om scenkonst och musik:

I rubriken för avsnittet om scenkonst och musik ifrågasätter vi varför begreppet ”professionell” ska vara med? Vi förutsätter att det handlar om professionell verksamhet. I första stycket under rubriken skrivs ändå om amatörteaterföreningar – bör något tydliggöras så görs det ju där.

Vi tycker att scenkonst och musik ska få vara två separata verksamhetsområden i kulturplanen och beskrivas där efter.

I det långa stycket om Västmanlands teater saknar vi skrivningar om hur viktig teatern är som arbetsplats för frilansande/fria kulturskapare.

I rubriken till Västmanlandsmusiken, dans så tycker vi att även cirkus kan nämnas.

Kapitel 1 Kulturpolitiska utgångspunkter, strategier och arbetsprocess

1.3.3: Här pratas det om de elva kulturområdena och cirkus lyfts som ett eget område, vilket vi tycker är jättebra. Samtidigt efterfrågar vi hellre scenkonstbegreppet, då en uppräkningslista av kulturområden gällande oss inkluderar: teater, dans, cirkus och film. Genom den specifika uppräkningslistan ges inte plats för musikteater som opera och musikal. Används begreppet scenkonst ingår dessa naturligt.

Kultur för ett välmående Västmanland

Det finns genomgående under denna rubrik ett brukarperspektiv av kultur snarare än ett utövarperspektiv - dvs vi saknar frågan om hur kulturskaparnas möjligheter är att vara en del av ett välmående Västmanland.

Stycke två inleds med att fastställa kulturens främsta syfte, något som vi inte riktigt kunde identifiera oss med. Enligt källhänvisning kommer det stycket från en rapport från Svensk Scenkonst men vi tycker nog ändå att det är lite för generellt. Viktigt att de på sidan 19 lyfter arrangörerna!

Ett tillgängligt kulturliv i Västmanland

4.1: I stycke tre omnämns fria grupper för första gången som en del av kulturlivet i Västmanland och de ges genast ett ansvar för sina lokaler. Något märkligt att lyfta upp dem i detta sammanhang, då de ju i viss mån är fristående från regionen och dess kulturpengar.

4.2: Sidan 23 i uppräkningslistan i stycke tre uppskattar vi skrivningen om att hållbarhet och kvalitet inte underställs kortsiktiga ekonomiska överväganden. I stycket som följer används scenkonstbegreppet, vilket vi uppskattar.

4.3: I stycket om Digital utveckling finns inget om upphovsrätt och kulturskapare – det bör finnas något om detta då det är en viktig inkomstkälla. Speciellt i en ny värld där efterfrågan av digital kultur ökar ska det finnas en tydlig koppling till ersättning och upphovsrätt.

Det skulle även kunna lyftas att en ny publik som tidigare sett kultur IRL nu genom det större digitala utbudet av kultur även tillskansar sig inte bara kultur utan den efterfrågade digitala kompetens som ses som en viktig samhällsfunktion. Det är inte "bara" bibliotekarier som kan introducera nya grupper till det digitala rummet utan även andra kulturskapare. Kultur inte bara ger dig kulturella upplevelser det gör även publiken digitalt kompetent!

På sidan 25 i andra stycket nämns i en kort mening att Dans och Cirkus ingår i utbudet i Västmanlandsmusiken – vi saknar förtydligande. Vad är dans och cirkus i detta sammanhang?

På sidan 26 i sista stycket innan uppräkningsdelen av vad regionen vill beskrivs att kommunerna i sitt arbete ser kultur som ett sätt att profilera sig. "Här vill teatern spela en roll" påstås det sedan och hänvisas till flexibilitet, närhet och småskalighet. Vill teatern det? Och är småskalighet synonymt med teater – dvs är det synen på teater att den med små medel kan skapa ändå?

Ett skapande Västmanland

5.1 Konstnärlig frihet och kreativitet, stycke två – här vore det mer lämpligt att använda begreppet scenkonst i stället för att räkna upp teater, dans osv – cirkusen saknas.

Fortsättningsvis under denna rubrik räknas det upp förutsättningar för konstnärlig frihet och kreativitet – vi saknar då att följande områden lyfts:

- Tillgång till lokaler för t ex repetition och tillverkning, scener och arenor
- Avtalsenliga ersättningar
- Arrangörer och beställare
- Social trygghet

5.3: Kulturella och kreativa näringarna/professionella kulturskapare

Här bör filmen finnas med i det första stycket där det görs en uppräkningsdel med musik, spel, design och mode.

5.4: Region Västmanlands prioriterade områden för ett skapande Västmanland

Femte stycket – här finns en tydlig uppmaning till scenkonsten att ta intryck och utbyta erfarenheter med andra delar av Europa rörande Community Theater – här ifrågasätter vi om armlängds avstånd verkligen gäller och upplever en tydlig styrning av verksamhetsinnehåll.

Dramatik

Välkommet att området *dramatik* lyfts i litteraturavsnittet, men vi saknar helt kopplingar till scenkonstavsnittet, vilket bör åtgärdas till slutversionen av planen.

Musik

Regionen presenterar i sin plan flera svepande formuleringar, vars frågor kan ställas för varje konstområde, men när det kommer till de specifika avsnitten om varje område framkommer anmärkningsvärt lite om vad som planeras göras i sak under planperioden. Avsnittet om musik blir främst en beskrivning av dagsläget och är vagt på det stora hela. Den massiva inledande resonerade texten framstår som vid och oprecis i sin omfattning. Det finns en påtaglig avsaknad av konkreta förslag om vad som avses göras under planperioden på musikområdet.

Efter lägesbeskrivningen avslutas det med fem fokusområden. Det framgår inte om dessa är nya eller redan implementerade. Vad vill man med t ex Västmanlandsmusiken? Planen borde presentera konkreta förslag på hur musiken i Västmanland ska utvecklas. Texten beskriver nuläget, inte hur man önskar att det ska vara. Det är visionslöst. Det saknas skrivningar om betydelsen av avtalsenliga ersättningar både gällande arvoden och upphovsrätt.

Kollektivavtal samt löneindexuppräknings

KLYS, Symf och Fackförbundet Scen & Film saknar helt orden "kollektivavtalade löner" i planen och att ersättningsnivåer ska ligga i linje med dessa. Jämför vad vi skriver i avsnitt 6 ovan.

Vi vill i övrigt gällande hela området scenkonst och musik påminna regionen om den generella problematik som är synnerligen kännbar på scenkonstområdet – att kulturinstitutionerna långsiktigt har svårt att upprätthålla och utveckla verksamheten eftersom uppräknings av medel inte sker i samma takt som löne- och prisökningar.

Arrangörsleden

Det är bra att regionen lyfter betydelsen av arrangörer. Generellt sett vill KLYS påminna om att alla regionala satsningar på att stärka arrangörsledet och nå ut i hela regionen inom scenkonsten och musiken är viktiga, men att det i en lokal kontext i gles- och landsbygd många gånger kan vara ideellt verksamma och amatörer som upprätthåller delar av (eller hela) infrastrukturen för scenkonsten, vid sidan av Riksteatern och enstaka kommunala satsningar.

I detta avseende är det angeläget att regionen i sin kulturplan tydliggör gränsdragningar mellan vad som under planperioden är satsningar på professionell verksamhet och vad som är amatörverksamheter. Och hur offentliga resurser, både regionala, kommunala och nationella, samordnas och fördelas på bästa sätt för en långsiktighet i regionens professionella scenkonstutveckling, samt vilka avtalsenliga och skäliga ersättningsnivåer som gäller.

7.2 Professionell bild- och formverksamhet (s. 41-42)

Konstnärernas Riksorganisation (KRO) är medlem i KLYS och företräder ca 3400 professionella bildkonstnärer, konsthantverkare och formgivare i Sverige. Organisationen arbetar för konstnärlig frihet och goda villkor för bild- och formkonstnärer. 46 av medlemmarna är bosatta i Västmanlands län. Utöver vad KLYS och KRO gemensamt skriver nedan hänvisas till KROs separat inskickade remissyttrande, som mer ingående analyserar bild och form-området i Region Västmanland.

Regionens prioriterade områden för bild och form

I Region Västmanlands kulturplan 2019-2022 anges under avsnitt 18.1 fyra prioriteringsområden för kulturutveckling inom bild och form. Vi återkommer till dem i texten nedan. Tyvärr är den nu föreliggande remissutgåvan av kulturplanen för 2023-2026 väldigt allmänt hållen när det kommer till avsnittet om hur den professionella bild- och formverksamheten skall utvecklas i regionen (avsnitt 6.4.3). Här hade vi önskat att regionen konkretiserade hur den vill utveckla bild- och formverksamheterna och vilka områden som bör prioriteras.

Ett av de prioriterade områdena i Region Västmanlands kulturplan 2019-2022 var "Kartläggning och inventering av kulturskapares förutsättningar och arbetsvillkor i Västmanland". Inför planeringen av ett resurscentrum för bild och form har visserligen en kartläggning av bild- och formkonstnärernas villkor

och behov i regionen tagits fram, men vi hade gärna sett en kartläggning med ett bredare perspektiv på konstnärernas förutsättningar och arbetsvillkor i regionen.

Professionell bild- och formverksamhet

Det prioriterade området "Utveckla samverkan genom Ett kulturliv för alla Konst" i kulturplan 2019-2022 har Region Västmanland vidareutvecklat i projektet *Arbetsfält Samtida Konst* (ASK) där regionen under en treårsperiod samverkar med länets alla tio kommuner och Konstfrämjandet Västmanland för att genomföra professionell bild- och formkonstverksamheter i kommunerna; en verksamhet som till lika delar samfinansieras av kommunerna, regionen och Kulturrådet. Det är en intressant modell som andra regioner med svag infrastruktur skulle kunna ta efter, och vi rekommenderar Region Västmanland att fortsätta projektet även efter den beslutade treårsperioden.

Vi vill i sammanhanget inskräpa hur viktigt det är att medverkande konstnärer också får skäligen ersättningar för det arbete de lägger ner i samband med sådana verksamheter där även arbetstid före, under och efter aktiviteten arvodas, oavsett vilken typ av uppdrag det gäller.

Utställningsmöjligheter

Det förefaller oss som om det finns begränsade möjligheter för bild- och formkonstnärer i Västmanlands län att ställa ut eller på annat sätt visa sina verk för en publik. I den kartläggning som gjordes i processen med att starta ett resurscentrum för bild- och formkonst i regionen så framkom att 83% ansåg att visningsmöjligheter var relevant eller mycket relevant som funktion för ett sådant regionalt resurscentrum. De permanenta utställningsrum som finns, är, vad vi förstår i första hand kommunala, eller drivs av privata eller ideella aktörer. Det centrala museum som Region Västmanland är huvudman för, Västmanlands läns museum, visar vad vi förstår överhuvudtaget inte samtidskonst. Regionen borde satsa på en egen, permanent konsthall dedikerad för samtidskonst. En sådan satsning skulle kunna lyfta konstlivet i länet rejält. På så sätt kan också regionen bättre uppfylla ansvaret, enligt förordningen om stöd till regional kulturverksamhet, att främja en god tillgång för länets invånare till professionell bild- och formkonst.

MU-avtalet

Avtalet för medverkans- och utställningsersättning (MU-avtalet) reglerar ersättningar till bild- och formkonstnärer vid utställningsuppdrag. Avtalet är bindande för statliga aktörer men skall vara vägledande för alla utställningsarrangörer med offentlig finansiering och är i dag branschpraxis. Tyvärr får många utställande konstnärer trots detta sällan ersättning för sitt arbete före, under och efter en utställning (medverkansersättning). Detta är oacceptabelt.

Därför är det också av största vikt att det skrivs in i strategiskt viktiga dokument, som den regionala kulturplanen, att MU-avtalet skall följas. Region Västmanlands kulturplan för 2019-2022 innehåller på sidan 15 ett stycke om MU-avtalet, men MU-avtalet nämns inte alls i förslaget till kulturplan för 2023-2026, något som vi tycker är mycket olyckligt.

Vi vill att regionen säkerställer att avtalet för Medverkans- och utställningsersättning (MU-avtalet) alltid tillämpas för bild- och formkonstnärer som ställer ut i länet, inklusive arvoden för omkostnader och den arbetstid de lägger ned vid utställningar, och att arrangörer och andra konst-, form- och designverksamheter som får regionalt stöd ges ekonomiska förutsättningar att kunna ge skäligen ersättningar vid utställningar, panelsamtal, föreläsningar samt andra uppdrag och projekt.

När regionen arrangerar utställningar måste den se till att budgetera för att konstnärerna får skäligen arvoden som ersätter dem för produktionskostnader och arbetstid före, under och efter en utställning. Genom att tydligt prioritera detta i regionens egen budget skapas också förutsättningar för att

Kulturrådet ska skjuta till mer medel. En lösning, som Region Kronoberg anammat, kan vara att anslå medel till en MU-pott som öronmärks för skåliga arvoden till bild- och formkonstnärer som även ideella arrangörer kan ansöka om medel ur.

Ett sätt att garantera att bild- och formkonstnärer får skålig ersättning vid utställningar är att anta en regional konstnärspolicy som reglerar hur regionen skall avtala om arvoden, med mera, när den anlitar bild- och formkonstnärer. Vi föreslår att regionen utarbetar en åtgärdsplan med ambitionen att MU-avtalet ska tillämpas i hela länet och genomför kompetenshöjande insatser gentemot kommunerna kring hur de kan följa MU-avtalet.

Den offentliga konsten

I Region Västmanlands kulturplan 2019-2022 uppges att en av prioriteringarna för bild och form är att "genomföra en satsning på konst och estetik i vårdens miljöer enligt 1% regeln". I praktiken förefaller det snarare vara så att riktlinjen vid nybyggnationer av vårdmiljöer varit 0,5% de senaste åren. Den offentliga konsten är ett av de mest demokratiska konstnärliga uttryck vi har och när regionen nu planerar för att genomföra stora ny-, om- och tillbyggnationer i form av ett nytt sjukhus i Sala och ett stort regionsjukhus i Västerås, så finns en unik möjlighet att upphandla offentlig konst av hög kvalitet som är tillgänglig för invånarna. Regionen borde därför säkerställa att enprocentsregeln tillämpas fullt ut. Även när det gäller det planerade nya resecentret i Västerås bör regionen kunna bidra med medel till konstnärliga gestaltningar.

Vid stora byggprojekt borde regionen överväga möjligheten att avsätta en del av de medel som genereras av enprocentsregeln till en pott för att finansiera offentlig konst i delar av regionen där det inte byggs lika mycket.

I kulturplanen står det på sidan 41 (avsnitt 6.4.2) att "Region Västmanland strävar efter att tillämpa 1%-procentregeln för budgetering av konstnärlig gestaltning vid ny-, till- och nybyggnationer". Regionens borde i stället för att *sträva efter* en sådan tillämpning besluta att enprocentsregeln *skall* tillämpas och ta fram en övergripande policy för hur regionen ska arbeta med konstnärliga gestaltungsopdrag som också omfattar hur lös och platsbunden konst skall hanteras. Vi rekommenderar också att regionen tar fram en konstnärspolicy med riktlinjer för hur regionen skall agera när den ger uppdrag till konstnärer.

Resurscentrum för bild och form

Den mest konkreta avsiktsförklaringen under avsnittet om bild och form (6.4.3) är att "Region Västmanland ansvarar för utveckling av regionalt resurscentrum för konst". Vi tycker det är förträffligt att Region Västmanland nu beslutat sig för att inleda arbetet med att skapa ett resurscentrum för bild- och formkonsten i länet som kan arbeta med att utveckla verksamheter, främja bild- och formkonsten i länet, stötta kommunerna i deras arbete med att utveckla bild- och formverksamheter och deras arbete med till exempel offentlig konst, enprocentsregeln och MU-avtalet och stötta det regionala konstlivet på olika sätt.

Andra regionala resurscentra, som Konst i Blekinge, Resurscentrum för Konst i Norrbotten och Konst i Halland, har visat att en sådan funktion kan vara mycket viktig för att stärka infrastrukturen för bild- och formkonsten i en region.

Den inventering och kartläggning av bild- och formkonst i Västmanland som tagits fram av Konstfrämjandet Västmanland på uppdrag av regionen visar på ett utmärkt sätt vilka funktioner som de bild- och formkonstnärer som är verksamma i regionen efterfrågar när det kommer till ett resurscentrum. Vi vill också inskräpa att det är ytterst viktigt att lyssna på bild- och formkonstnärernas synpunkter och behov i arbetet med att starta upp resurscentret och att ha kontinuerlig kontakt med

företrädare för det regionala konstlivet i det arbetet. Vad vi har förstått kommer resurscentret att till en början drivas som en försöksverksamhet under ett år. Vi rekommenderar starkt att regionen gör funktionen permanent.

7.3 Fotografi

KLYS är medvetet om att *fotografi* formellt sett inte är ett eget verksamhetsområde inom kultursamverkansmodellen, men vår medlemsorganisation **Svenska Fotografers Förbund (SFF)** vill till Region Västmanlands kulturförvaltning förmedla följande synpunkter på kulturplaneremissen:

Ingenstans i sin kulturplan nämner Region Västmanland fotografi som en konstart och kulturyttring. I kulturplanen står det "För att fånga, spegla och problematisera vår historia, samtid och framtid behövs en mångfald av röster. Detta sker genom kulturell mångfald, konstens egenvärde och konstnärlig kvalitet inom de olika konstområdena." SFF vill uppmärksamma regionen på den viktiga roll som fotografien som medium fyller i att fånga, spegla och problematisera vår historia, samtid och framtid. Slaget om uppmärksamhet avgörs på åtta sekunder och vi tar till oss en bild sextiotusen gånger snabbare än text.

Utan goda förutsättningar för professionella fotografer att leva och verka runt om i hela landet kommer samhället i stort att bli lidande. En stor del av fotograferna jobbar som pressfotografer eller bildjournalister och fyller viktiga roller för yttrandefriheten och journalistiken. De fotografer som jobbar med kommersiella uppdrag har en nyckelroll för den visuella kommunikationen i näringslivet inom samtliga branscher men såklart även de offentliga aktörernas kommunikation. De mer konstnärligt inriktade fotograferna som till stor del arbetar med utställningar eller fotoböcker står för ett unikt konstnärligt medium på museer och konsthallar, som idag fyller en allt viktigare funktion att nå en publik. Utan fotografi - ingen visuell kommunikation.

SFF uppmuntrar Region Västmanland att tänka in bredden av fotografer i sin region samt föreslår att regionen tar in en yrkesfotograf i något av de dialogforum som regionen har med det professionella kulturlivet. Det skulle vara ett lämpligt första steg för att öka kunskapen om fotografi och förståelsen för behoven för fotografer inom Region Västmanlands professionella kulturliv.

SFF föreslår likaså en regional kartläggning av verksamma inom kulturella och kreativa näringar i Västmanland. På ett nationellt plan är fotografer en av de största yrkesgrupperna inom detta område. I utformningen av insatser för att "de kulturella och kreativa näringarnas innovationskapacitet och dess välutbildade och nytänkande entreprenörer tas tillvara som en betydande resurs" bör nära samråd med regionens professionella yrkesfotografer ske. Fotografer – ihop med designers, musiker och filmare – är i mångt och mycket gig-ekonomins skapare. Men i takt med gig-ekonomins utveckling växer en arbetsmarknad med sämre villkor fram. Möjligheterna måste bli större för dem att leva och växa utifrån sitt kreativa yrke.

Den ökande digitaliseringen som nämns i kulturplanen har inte i någon större utsträckning främjat fotografers möjligheter att få skäligt betalt, snarare tvärt om. SFF gläds åt att i kulturplanen se en förståelse för detta: "Med denna utveckling kommer också krav på finansieringsmodeller, ersättningar och upphovsrättsliga frågor som säkerställer näringarnas fortlevnad och utveckling." Offentliga aktörer är stora bildköpare och får inte fallera när det kommer till att betala för sitt nyttjande av fotografiska bilder och verk, vilket vi tyvärr allt för ofta blir varse om att de gör vid beställningar och upphandlingar av fotografiska tjänster, och därmed inte respekterar upphovsrätten.

Precis som nämns i kulturplanen att MU-avtalet sällan efterföljs fullt ut är bildköpandet ytterligare ett problemområde som regionen bör vara medveten om. Värt att notera är att fotografer inte bara är en yrkesgrupp i sig inom detta fält, utan fotografer spelar också en viktig roll för så gott som samtliga andra yrkesgrupper inom de kulturella och kreativa näringarna, en roll som blivit allt viktigare då visuell kommunikation är idag är en avgörande nyckelfaktor i dessa andra företags utveckling. Med den genomtänkta beskrivningen av Kulturella och kreativa näringars möjligheter och utmaningar i kulturplanen hoppas SFF att detta är något som Region Västmanland förstår och värnar om.

Andra saker som skulle skapa bättre förutsättningar för yrkesverksamma fotografer i Region Västmanland är fler utställningsplatser för fotografi liksom analoga mörkrum på KKV-verkstäder.

7.4 Filmkulturell verksamhet (s. 43-44)

KLYS och KLYS medlemsorganisationer **Oberoende Filmares Förbund (OFF)** och **Fackförbundet Scen & Film** har följande synpunkter på avsnittet om filmkulturell verksamhet i Västmanlands kulturplan:

Planen beskriver filmverksamheten utifrån de tre prioriterade områdena; film för barn och unga, filmskapande och film och publik. Vi tycker över lag att det är vagt skrivet när det gäller verkliga och hållbara förslag för hur professionella filmskapare ska kunna verka och finnas i Västmanland. Planen säger att det finns en regional filmverksamhet i samverkan med kommuner, och ett regionalt resurscentrum nämns. Sedan i utvecklingsdelen skriver regionen att man vill utveckla samarbetet med Film Västmanland som är ett resurscentrum för film. Betyder det att det finns flera resurscentra, både i regionens hägn och det som Film Västmanland håller i? Detta bör förtydligas.

Bra att visningsmöjligheterna lyfts fram och finns med i planen, men vi finner oklarheter i hur filmverksamhet/filmvisning på sidan 20 lyfts in lite från sidan under ett avsnitt som berör folkhälsa initialt, men sedan övergår mer till en demokratifråga. Det vore bättre att ge filmverksamhet utrymme under arrangörsdelen och kanske ett eget stycke där det är demokratiaspekten som är ingången.

Vi kan konstatera att det är svårt att utifrån nuvarande skrivningar om filmområdet i Västmanlands kulturplan förstå genom vilka *konkreta insatser* regionen har tänkt att arbeta, och hur man har arbetat, utifrån det man i planen refererar till, speciellt kopplat till de professionella utövarnas situation.

Inledningsvis står det i filmavsnittet på sidan 43: "Samtidigt är det tydligt att de regionala insatserna blir allt viktigare och är i många fall helt avgörande." Vi finner det dock svårt att förstå hur regionen avser positionera sig eller arbeta utifrån den insikten. Det hade varit önskvärt att läsa mer om *hur* regionen konkret tänker sig att arbeta för att nå uttalade utvecklingsmålet på sidan 44: 6.6.2 "*Region Västmanlands ambition är att stärka filmen och den rörliga bildens ställning och utveckling i Västmanland*". Bra ambition, men **genom att göra vad?**

På sidan 44 står det att "Region Västmanland vill att filmkonsten ska utvecklas hållbart och långsiktigt i enlighet med kulturplanens gemensamma utgångspunkter och målområden ...". Även här undrar vi; **genom att göra vad?**

Sidan 44: "*Region Västmanland ansvarar för att utveckla samarbetet med Film Västmanland (resurscentrum för film).*" Vi undrar vad detta betyder rent konkret? Hur ser ansvaret och uppdraget ut och hur ser regionen på den framtida utvecklingen för filmområdet?

Sidan 44: "Utvecklingen ska präglas av konstnärlig frihet, hög kvalitet, goda villkor för professionella kulturskapare och en god tillgänglighet för invånare och besökare i Västmanland."

Vi undrar: Hur arbetar den regionala filmverksamheten i Västmanland för att stötta de professionella filmskaparna? Är dessa identifierade i regionen? Konkret vad innebär "goda villkor", och menar man villkor för att bedriva verksamhet, förlägga inspelningar, försörja sig i regionen, eller något annat?

Vi tycker att filmavsnittet i denna kulturplan borde analysera – förutom förutsättningarna för hur filmskapare ska leva och verka – vad man ser för *utmaningar* för att få detta till stånd, samt konkreta förslag för att förverkliga denna vision. Hur ser nätverket av filmare ut? Vad finns det för mötesplatser för filmen? Vad vet man om hur de som är verksamma inom filmen arbetar; hur de försörjer sig; vad det finns för kontaktytor? Vi tror att det hade behövts en kartläggning och tydligare analys för att få fatt i behoven bland de verksamma inom filmen i Västmanland, och för utvecklingen av filmområdet i stort.

7.5 Litteratur (s. 39-40)

Vid sidan av vad som i detta yttrande här nedan kommenteras om litteraturen hänvisar vi till KLYS' medlemsorganisation **Författarförbundets** eget yttrande som har skickats in separat.

Sveriges Författarförbund är en facklig organisation för professionellt verksamma författare och litterära översättare. För närvarande har organisationen drygt 3 000 medlemmar. Den har funnits sedan 1893 och ser som sin uppgift att tillvarata och bevaka medlemmarnas juridiska, ekonomiska och ideella intressen, men också att skapa utrymme för brett och internationellt utbyte mellan författare och översättare. Författarförbundet erbjuder även rådgivning för allmänheten. Är medlem i organisationerna KLYS, Copyswede, Bonus Copyright Access och ALIS.

Litteratur och bibliotek

I planens inledande avsnitt står: *Det fria ordet och yttrandefriheten måste värnas. Det behövs en mångfald av röster, med olika kulturella och sociala bakgrunder, erfarenheter och drömmar. Konstens och kulturens roll är att ge varje människa tillgång till sin egen berättelse men också att möta historier som sträcker sig långt bortom den egna horisonten.*

Innehållet i detta korta avsnitt är viktigt, det återkommer dock inte under planens litteraturfrämjande avsnitt, och inte heller konkretiseras eller förankras det i regionens nutid eller framtid. Däremot betonas i planen yttrandefrihet och rätten till det fria ordet under rubriken *Konstnärlig frihet och kreativitet*, som är en del av den regionala utvecklingsstrategin och visionen.

Områdena biblioteksverksamhet och läs- och litteraturfrämjande verksamhet är samlade under en gemensam rubrik.

I en inledande text presenteras den konkreta biblioteksverksamheten i regionen. Om litteraturen står skrivet: *Litteraturen har flera viktiga roller i samhället: som konst och som språk- och kulturbärare. Läsfrämjande och litteraturfrämjande är varandras förutsättningar. Kunniga läsare inspirerar författare i deras arbete och bra litteratur utvecklar läsarna.*

Därefter beskrivs regional biblioteksverksamhet kortfattat utifrån organisation, arbete och uppdrag. Litteraturen som konstform är nästa del och utgår ifrån en reflektion över litteraturens betydelse: *Litteraturen är större än boken. Litteraturen rymmer alla språk och rör sig bortom orden. Litteraturen är mänsklighetens gemensamma blodomlopp och universums mörka, bultande hjärta. Litteraturen är vårt gemensamma minne, vårt darrande nu och fantasin om en möjlig framtid.*

Den regionala litteraturverksamheten arbetar, enligt planen, strategiskt för att utveckla och stärka litteraturen som konstform i regionen. Infrastrukturen består av upphovspersoner samt de som är verksamma inom traditionella ordkonstområden, seriekonst och dramatik.

Ovanstående skrivningar om nuläget inom litteraturområdet finner vi allmänt hållna. Litteratur beskrivs allmänt som viktig för samhället, men också i poetiska ordalag som abstrakt och symboliskt betydelsefullt. Till det ska dock sägas att det är berömvärt att kulturkritikens betydelse framhävs som "fördjupande, förklarande och granskande" och att kulturkritiken behöver stärkas. Vi ser gärna att region Västmanland lägger fram konkreta förslag för att utveckla kulturkritiken.

Det regionala utvecklingsarbetet för litteratur ska främja kvalitetslitteratur och stärka de litterära aktörernas situation. Professionella "ordkonstnärer" (tyvärr ett förminsande ord) ska ges förutsättningar att bo, verka och utvecklas i Västmanland. Vid arvodering tillämpas gällande avtal. Arvodering enligt avtal är det enda i beskrivningen av utvecklingsarbetet som är konkret. Övriga delar av utvecklingsarbetet utgår ifrån en nuvarande situation som inte finns beskriven, och det förekommer inte heller några ord om hur detta arbete ska gå till.

Hur ser kvalitetslitteraturen ut i regionen idag och hur ska den främjas? Hur ser författarnas och översättarnas situation ut och hur ska den förbättras? På vilket sätt ska författarnas och översättarnas förutsättningar att bo, verka och utvecklas förbättras jämfört med hur det är idag? Hur ser arvoderingen ut för verksamma på litteraturområdet idag – är arvodering enligt avtal en utveckling som ska göras utifrån att det inte görs idag?

Såväl nuläget som utvecklingsinsatserna är utifrån texten i denna remissversion av kulturplanen oklara.

Den utveckling som region Västmanland vill se för biblioteksverksamhet samt läs- och litteraturfrämjande verksamhet är:

- Att den regionala biblioteksverksamheten ska vara en drivande aktör tillsammans med folkbiblioteken i utvecklingen av folkbiblioteksverksamheten.
- Att en mångfald av berättelser produceras och förmedlas i Västmanland.
- Att området ska utvecklas hållbart och långsiktigt i enlighet med kulturplanens gemensamma utgångspunkter och målområden.
- Att utvecklingen ska präglas av konstnärlig frihet, hög kvalitet, goda villkor för professionella kulturskapare och en god tillgänglighet för invånare och besökare i Västmanland.

Dessa utvecklingsmål är också allmänt hållna och omöjliga att utvärdera inför nästa kulturplan. På vilket sätt kan man utvärdera huruvida den regionala biblioteksverksamheten har varit drivande i utvecklingen eller inte? Hur kan man se att en mångfald av berättelser har producerats och förmedlats eller inte? Och är en mångfald många i antal eller många i form av olika röster och olika sorters berättelser? Vad innebär det att området ska utvecklas hållbart och långsiktigt? Hur ska man möjliggöra konstnärlig frihet, hög konstnärlig kvalitet, goda villkor för kulturskapare och god tillgänglighet?

Kulturplanens titel är *Från ord till handling*. Till kulturplanen kopplas handlingsplaner som ska tydliggöra pågående, planerade, kommande aktiviteter och projekt som de olika verksamheterna arbetar med. När det gäller litteraturfrämjande innehåller kulturplanen i nuläget många försök till inspirerande formuleringar, men alltjämt allmänt hållet, och knappt någon konkret handling. Det betyder att ett stort ansvar för att skrida från ord till handling åligger själva handlingsplanerna.

8 Sammanfattning

*OBS: Detta remissyttrande har skrivits när effekterna av **Coronapandemin** har blivit mycket kännbara för KLYS' 14 medlemsorganisationer och landets professionella kulturskapare och kulturaktörer. Yttrandet utgår dock främst från sakfrågor i planen enligt ett normalt läge.*

KLYS noterar att Region Västmanland i kulturplanen i stort sett inte kommenterar pandemins inverkan i sak kopplat till verksamheterna. Vi hoppas ändå att regionen tar höjd för eventuellt förändrade arbetssätt och insatser som kan möta upp en föränderlig värld, och vi hoppas få se analyser av hur Coronapandemins effekter påverkar de avsikter som regionen aviserat i denna kulturplan, såväl rent praktiskt som när det handlar om finansiering.

Hur påverkas t ex kulturarrangörer om pandemin drar ut på tiden, och hur tänker regionen i ljuset av detta arbeta för att bibehålla och utveckla goda villkor för professionella kulturskapare?

*Se **KLYS yttrande över återstartsutredningen**¹² och **KLYS nyligen lanserade valprogram 2022**¹³, där KLYS anger sina prioriteringar för en sund och hållbar återstart och ett starkt framtida kulturliv.*

KLYS ser generellt väldigt positivt på Region Västmanlands förslag till ny kulturplan för 2023-2026, som bl a betonar konstnärligt skapande, yttrandefrihet och armlängds avståndsprincipen. Planen är jämförelsevis mångordig och läsningen blir aningen faktatung och komplex. Men det är ett tydligt formulerat pedagogiskt upplägg och den detaljerade innehållsförteckningen gör det lätt för läsaren att orientera sig.

Planen är ett välskrivet dokument med en tydlig förankring både i uppdraget och den vision som Region Västmanland jobbar utifrån. Det är utmärkt att årliga kulturhandlingsplaners innebörd för utvecklingsarbetet beskrivs så utförligt, men vi saknar ändå i planen en del konkretion om hur somligt är tänkt att genomföras och följas upp i praktiken inom ramen för Västmanlands kulturella infrastruktur.

Även om en del tvivelaktiga instrumentella aspekter på kultur lyser fram i planen, välkomnar KLYS hur väl kulturskaparnas villkor framhävs och vikten av professionell kultur lyfts fram på flera ställen i planen.

Barn och unga är ett framträdande område i kulturplanen, vilket självfallet är bra ambitioner i sig, men KLYS vill påminna regionen om att hålla det regionala kulturutvecklingsarbetet resursmässigt balanserat när det gäller likvärdighet för alla publikgrupper/åldrar i regionen och undvika slagsida åt endera håll.

KLYS vill hävda att dialogarbetet med professionella kulturskapare i Västmanland kunde formaliseras bättre. Vi hoppas att regionen kommer att inrätta ett konstområdesövergripande kulturskaparsamråd, som löpande under kommande planperiod kan fungera som en expertinstans i det konstnärspolitiska arbetet med årsplanering och resursfördelning. Vi ser gärna ett informationsutbyte med regionen om utvecklingen av dialogarbete och representativitet inom konstområdena.

KLYS vill slutligen tacka Region Västmanlands kulturförvaltning för att vi getts tillfälle, och fått förlängd remisstid, för att inkomma med dessa synpunkter på remissversionen av regionens kulturplan 2023-2026. Vi ser fram emot fortsatta samtal om kultur- och konstnärspolitiska frågor, både med kulturförvaltningens tjänstepersoner och regionala politiker.

För KLYS,
Carl Liungman
Regionalpolitisk strateg

¹² <https://klys.se/wp-content/uploads/2022/02/KLYS-yttrande-over-Aterstartsutredningen-SOU-2021-77.pdf>

¹³ https://klys.se/wp-content/uploads/2022/02/2202_KLYS_Valprogram2022_A4_final-2.pdf